

Informatiesheet over de Bastaardsatijnvlinder

Informatie voor groenbeheerders

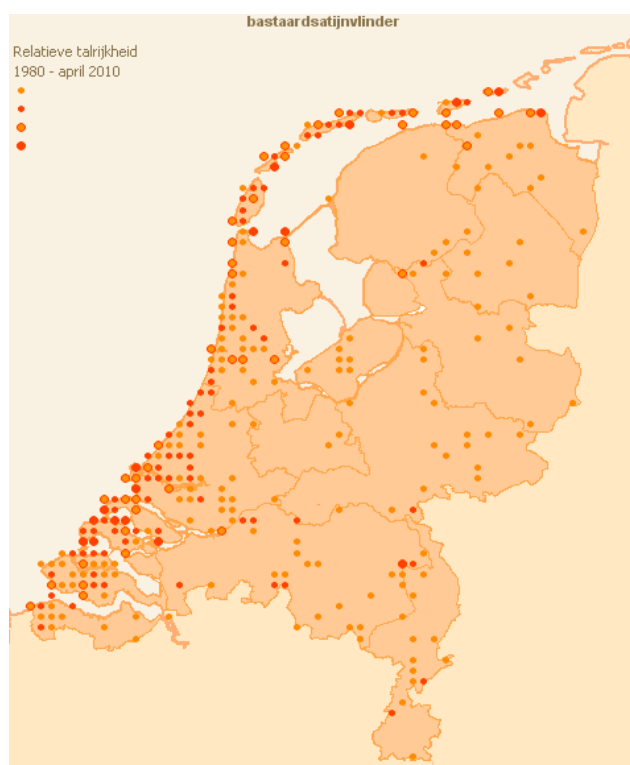
Achtergrond

De bastaardsatijnvlinder is begin juni 2010 gesignaleerd aan de kust van Nederland. De duindoornstruiken in de nabijheid van het strand op locaties bij Den Haag tot aan IJmuiden zijn kaal gegeten. De rupsen zijn op zoek naar additioneel voedsel, maar andere planten in het duingebied zijn hiervoor niet geschikt. De rupsen trekken daarom richting het strand. Hier kunnen zij voor overlast zorgen. Deze rupsen hebben brandharen, die gezondheidsklachten kunnen veroorzaken. De overlast zal eind juni voorbij zijn.

Geografische verspreiding

De bastaardsatijnvlinder met de Latijnse naam *Euproctis chrysorrhoea* (in het Engels: Browntail moth; in het Frans: Bombyx Cul Brun) is een nachtvlinder, die voorkomt in een groot gedeelte van Europa. De vlinder is tegenwoordig in Nederland vooral aanwezig langs de kust, maar in het verleden werden ook uitbraken gesignaleerd in Noord-Brabant (Figuur 1).

De rupsen voeden zich met verschillende soorten bomen en struiken, met name duindoorn, meidoorn, zomereik, berk, iepen en vruchtbomen.

Figuur 1. Voorkomen Bastaardsatijnvlinder in Nederland
(Bron: De Vlinderstichting & Werkgroep Vlinderfaunistiek)

Herkenning

De vlinder

De vlinder is wit zonder specifieke tekening op de vleugels. Opvallend is het achtereind van het lijfje. Op dit lijfje, en dan met name bij de vrouwtjes, zit een grote hoeveelheid oranje-bruine gekleurde haartjes (Figuur 2). Het mannetje valt op door zijn gevederde antennen, waarmee hij de lokstof opvangt van de vrouwtjes.

Figuur 2. Bastaardsatijnvlinder met beharing aan het uiteinde van het lijfje (Bron: Jan Samanek, State Phytosanitary Administration, Chechia, Bugwood.org).

Eipakketten

De eieren worden door de vlinders afgezet in pakketten, die bedekt worden met de haren uit het achterlijf. Deze pakketten bevatten gemiddeld 200 tot 400 eieren. De eieren worden afgezet aan de onderzijde van bladeren of op takjes (Figuur 3).

Figuur 3. Eipakket van bastaardsatijnvlinder aan onderzijde van meidoornblad (Bron: Jan Samanek, State Phytosanitary Administration, Czechia, www.Bugwood.org)

Jonge rupsen in spinselnesten

De jonge rupsen maken een nest van spinsel. In dit spinsel brengen zij de winter door. In het voorjaar gaan ze verder met hun ontwikkeling en zullen nog spinsel aanmaken als schuilplaats voor de nacht. Uiteindelijk kunnen waardplanten kaalgevreten worden (Figuur 4).

Figuur 4. Kaalgevreten duindoorn met overblijfsels van nesten van bastaardsatijnrups (Bron: nieuwe VWA, divisie Plant)

Oudere rupsen

De rupsen in het vijfde stadium hebben twee opvallende oranje “wratten” bovenop en aan beide zijden witte toefjes over het gehele lijf. Naast de lange lichtbruine haren hebben de rupsen borstels met kleine donkerbruine brandharen van 0,2-0,3 mm lang en niet zichtbaar met het blote oog (Figuur 5).

Figuur 5. Bastaardsatijnrups (Bron: Sander van der Molen <http://commons.wikimedia.org/wiki/User:Svdmolen>)

Popstadium

De rupsen zoeken voor de verpopping een schuilplaats in gebladerte of in strooisel op de grond. Zij maken individueel een cocon van spinsel, waarin ook brandharen zitten van de vervellingshuid van de rups. Vervolgens verpoppen de rupsen.

Levenscyclus

Er is één generatie per jaar. De levenscyclus van vlinder tot vlinder duurt ongeveer 1 jaar en bestaat uit de volgende fasen :

Stadium	Periode	Risico
Vlinder	Juli-augustus	Irriterende haren op achtereind
Eipakket	Augustus	Toegedekt met irriterende haren van vlinder
Jonge rupsen (eerste en tweede larvale stadium)	September-april	Spinselnest
Oudere rupsen (derde, vierde en vijfde stadium)	April-juni	Rupsen met borstels brandharen. Brandharen aanwezig in spinselnesten
Popstadium	Juni-juli	Brandharen van vervellingshuid in cocon van pop

Overlast en te nemen maatregel

In het derde en vierde larvale stadium krijgen de rupsen enkele borstels met brandharen. Kans op echte overlast treedt pas vanaf eind mei op, wanneer de rupsen in het vijfde larvale stadium aanwezig zijn. De rupsen hebben dan borstels met brandharen over hun gehele lijf. De overlast verdwijnt wanneer de rupsen in de loop van juni gaan verpoppen.

Ook de eipakketten, de nesten en de cocons met de poppen kunnen brandharen bevatten. De kans dat men met deze stadia in aanraking komt, is klein.

Brandharen veroorzaken klachten, zoals huidirritatie, jeuk, rode uitslag, oog- en luchtwegirritatie. Er kunnen ook algemene klachten zoals koorts en algehele malaise optreden. De klachten zijn vergelijkbaar met de klachten, die de brandharen van eikenprocessierups veroorzaken. Na één tot twee weken zijn de klachten over het algemeen weer verdwenen.

De bastaardsatijnrupsen lopen niet in processie en verzamelen zich niet in grote nesten. De overlast blijft meestal beperkt en duurt korter dan bij de eikenprocessierups.

De brandharen laten los, wanneer men de rups aanraakt. Bij met name aanwezigheid van veel rupsen in het vijfde stadium kunnen brandharen in de lucht voorkomen. Dan kunnen soms klachten optreden zonder dat men in contact is geweest met deze rupsen.

Om blootstelling aan de brandharen te voorkomen kan men het beste de rupsen niet aanraken en vermijden dat rupsen in contact komen met kleding, badlakens en kussens.

Beheersing en bestrijding

Wanneer de weersomstandigheden gunstig zijn en er voldoende voedsel aanwezig is, kan de bastaardsatijnvlinder door de jaren heen plaatselijk een grote populatie opbouwen.

Om overlast te voorkomen kan men:

- in het najaar of vroege voorjaar, voordat de rupsen actief worden in april, spinselnesten met rupsen handmatig wegnippen, afvoeren en aanbieden voor verwerking als irriterend afval.

Indien er sprake is van beperkte overlast kan men:

- de rupsen met een rubberen handschoen oppakken of kan men de rupsen zelf in een plastic zak laten kruipen. Vermijd contact met de rupsen en trap ze niet dood. Hierdoor komen brandharen vrij met risico voor uitslag van de "vertrapper".

Indien er al sprake is van veel overlast kan men:

- op verharde oppervlakken gebruik maken van kleine zuigerunits. Deze units worden ook gebruikt voor de bestrijding van de eikenprocessierups;
- (padden)schermen plaatsen, met plastic bekleden en insmeren met een insectenlijm. Hierdoor voorkomt men dat de rupsen ergens binnenwandelen. Wanneer er grote hoeveelheden rupsen aanwezig zijn, het plastic regelmatig vervangen.

Aanvullende informatie

- Website eikenprocessierups: www.minlnv.nl/eikenprocessierups
- Website [Vlindernet](#)

Colofon

Dit is een uitgave van de nieuwe VWA, divisie Plant (AID, PD en VWA bouwen aan één nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit).

Versie: juli 2010

Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit, divisie Plant

Geertjesweg 15, 2606 EA Wageningen
Postbus 9102, 6700 HC Wageningen
Tel. 0317-496911, Fax: 0317-421701
Internet: www.nieuwewwa.nl
E-mail: pd.info@minlnv.nl